

РОЗДІЛ 4 ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

УДК 811.111'25'373.43:004

ВІДТВОРЕННЯ АНГЛІЙСЬКИХ ВІДОНІМНИХ НЕОЛОГІЗМІВ З ОСНОВАМИ ОБАМА І TRUMP

RENDERING ENGLISH NEOLOGISMS WITH OBAMA AND TRUMP ROOT MORPHEMES

Білоус Н.П.,

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземної філології та перекладу
Київського національного торговельно-економічного університету*

Новохатська Н.В.,

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземної філології та перекладу
Київського національного торговельно-економічного університету*

Стаття визначає поняття відонімного неологізму, під яким розуміється неологізм, утворений від антропонімів за допомогою різних способів словотвору. У роботі узагальнюються наукові підходи до вивчення неологізмів, встановлюються основні способи словотвору відонімних неологізмів (телескопія, словоскладання, деривація). Виявлено, що відонімні неологізми переважно вживаються на позначення реалій суспільно-політичної дійсності; мови політичного діяча чи притаманної йому манери висловлювати думки; людей; відчуттів і емоцій; напоїв і страв. При цьому всі вони мають яскраво виражену маркованість (позитивну чи негативну). У дослідженні проаналізовані основні способи перекладу відонімних неологізмів: транскодування (відтворення вихідного відонімного неологізму шляхом передачі його графічної чи фонетичної форми (транслітерація/транскрибування) за допомогою засобів мови перекладу), практичне транскодування (адаптація вихідного відонімного неологізму до правил мови-реципієнта (часткова зміна графічної та структурної форми)), описовий (пояснення значення в тексті перекладу) і прийом прямого включення (використання оригінальної англійської лексеми в тексті перекладу).

Ключові слова: відонімний неологізм, телескопія, деривація, словоскладання, способи перекладу (транскодування, практичне транскодування, описовий спосіб, прийом прямого включення).

Статья определяет понятие отонимного неологизма, под которым понимается неологизм, образованный от антропонимов с помощью различных способов словообразования. В работе обобщаются научные подходы к изучению неологизмов, устанавливаются основные способы словообразования отонимных неологизмов (телескопия, словосложение, деривация). Установлено, что отонимные неологизмы преимущественно используются для обозначения реалий общественно-политической действительности; языка политического деятеля или присущей ему манеры выражать мысли; человека; чувств и эмоций; напитков и блюд. При этом все они имеют ярко выраженную коннотацию (положительную или отрицательную). В исследовании проанализированы основные способы перевода отонимных неологизмов: транскодирование (воспроизведение исходного отонимного неологизма путем передачи его графической или фонетической формы (транслитерация/транскрибирование) с помощью средств языка перевода), практическое транскодирование (адаптация исходного отонимного неологизма к правилам языка-реципиента (частичная смена графической и структурной формы)), описательный способ (объяснение значения в тексте перевода) и прием прямого включения (использование оригинальной английской лексемы в тексте перевода).

Ключевые слова: отонимный неологизм, телескопия, деривация, словосложение, способы перевода (транскодирование, практическое транскодирование, описательный способ, прием прямого включения).

The article is devoted to the notion of an onym-based neologism, a neologism, formed from anthroponyms via various ways of word formation. The work summarizes different scientific approaches to the study of neologisms, establishes the basic ways of word formation of onym-based neologisms (blending, compounding, and derivation). It has been found that onym-based neologisms are predominantly used to denote the social and political events, the language of political figures or the manner in which they tend to express their thoughts, people, feelings and emotions, drinks and dishes. At the same time, all of them are positively or negatively marked. The research analyzes the main methods of translation of onym-based neologisms: transcoding (renering the original onym-based neologism by transferring its graphic or phonetic form (transliteration/transcription) with the help of the target language means), practical transcoding (adaptation of the original onym-based neologism to the rules of the target language (partial change of their graphic and structural form)), descriptive (explanation of the onym-based neologism in the target language text) and borrowing (using the original English lexeme in the target language text).

Key words: onym-based neologism, blending, compounding, derivation, methods of translation: transcoding, practical transcoding, descriptive, borrowing.

Постановка проблеми. Постійний розвиток мови призводить до появи великої кількості неологізмів загалом і відонімних неологізмів зокрема, які передусім відображаються, засвоюються та закріплюються в мові мас-медіа. При цьому процеси глобалізації зумовлюють необхідність відображення вищезазначених одиниць для учасників міжкультурної комунікації. Цим і зумовлена *актуальність* дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Неологізми вивчалися у функціональному (З.М. Циганкова [1], Н.В. Кучумова [2], М.М. Дзюба [3]), контрастивному (Л.Є. Рибачківська [4]) і прагматичному (О.І. Дзюбіна [5], С.В. Кончакова [6]) аспектах тощо. Неологізми досліджуються також за допомогою комплексного підходу, що включає аналіз семантичних, стилістичних, комунікативно-прагматичних, психолінгвістичних особливостей дискурсів певних політичних діячів і політиків (А.П. Міньяр-Белоручева [7]).

Як показує аналіз останніх досліджень, проблемі відтворення та перекладу відонімних неологізмів не було присвячено окремих наукових праць. Оскільки такі одиниці активно запозичуються представниками інших мовних спільнот, є нагальна потреба щодо виокремлення способів їх перекладу.

Постановка завдання. Метою статті є визначення способів перекладу англійських відонімних неологізмів.

Поставлена мета передбачає вирішення таких завдань:

1) здійснити вибірку англійських відонімних неологізмів, що походять від прізвищ американських президентів Обама і Трамп, в англійських і українських публіцистичних текстах;

2) подати визначення відонімного неологізму;

3) класифікувати відонімні неологізми за словотвірними характеристиками;

4) визначити найпродуктивніші способи їх відтворення;

5) установити основні відтінки значень відонімних неологізмів з основами Обама й Трамп.

Виклад основного матеріалу. Узявши за основу визначення поняття неологізму термінологічної енциклопедії «Сучасна лінгвістика» [8, с. 417] та етимологічного словника англійської мови [9], під поняттям відонімного неологізму розуміємо неологізм, утворений від антропонімів за допомогою різних способів словотвору [10, с. 381].

Основними способами словотвору відонімних неологізмів [11, с. 61–62] є такі: 1) *телескопія* (процес злиття повної основи одного слова зі скоро-

ченою основою іншого або ж злиття скорочених основ двох слів [12, с. 54], смислова структура яких відповідає складним словам, а значення їх вихідних компонентів присутнє як фонові знання й ураховується під час творення й декодування телескопічних слів [13, с. 5]), наприклад: *Trumplication* (*Trump and complication*), *Obamaberry* (*Obama and Blackberry*), *Obamagnetism* (*Obama and magnetism*), *Trumplove* (*Trump and believe*);

2) *деривація* – творення мовних одиниць (дериватів) на базі вихідних одиниць шляхом «розширення» кореня за рахунок афіксації [14, с. 129], представленої суфіксами -ish, -ist, -ian, -mania, -less, -ly, -ism, -fied, наприклад: *Trumpless*, *Trumply*, *Obamian*, *Obamism*, та префіксами anti-, post- pre-, un-, наприклад, *pretrumpian*, *anti-Obama*, *post-Obama*, *anti-trumpian*.

3) *словоскладання* – поєднання двох або більше основ в одну лексичну одиницю за такими моделями:

а) N + N = N. Наприклад, *Obama-apologist*, *Obamaland*, *Obama-nation*, *Trumpland*, *Trumplogic*, *Trumpline*, *Obamaczar*;

б) N + V = V. Наприклад, *to Trumpletweet*, *to Trumplespeak*.

Проаналізувавши ілюстративний матеріал, було встановлено, що досліджувані одиниці можна вживати на позначення таких аспектів:

– реалій суспільно-політичної дійсності: *Trumpkin* (*Trump + pumpkin*), *Obamaism* – не виконувати політичних обіцянок; *Obamazation* (*Obama + nationalization*), *Obamanomics* (*Obama + economics*), *Trumpnomics* (*Trump + economics*), *Obamanation* (*Obama + abomination*) – суспільно-політичний і економічний безлад у країні, пов'язаний із політикою президента; *Obamunism* (*Obama + communism*); *Trumpocrisy* (*Trump + hypocrisy*);

– мови політичного діяча чи притаманної йому манери висловлювати думки: *Trumplish* (*Trump + English*), *Trumpism* (*Trump + suffix -ism*), *Obamish* (*Obama + English*), *Trumpertantrum* (*Trump + tantrum*), *Trumping* – намагатися переконати опонента шляхом підвищення голосу замість наведення логічних аргументів, *Trumpology* – не визнавати свої помилки, а продовжувати й далі ображати опонента;

– людей: *Trumpaholic* (*Trump + suffix -holic*), *Obamaite* (*Obama + suffix -ite*), *Obamabot* (*Obama + bot*), *Obamatard* (*Obama + suffix -tard*), *Trumpard* (*Trump + suffix -tard*), *Trumpist* (*Trump + suffix -ist*), *Trumpista* (*Trump + suffix -ista*); *Obamaphile*;

– відчуттів і емоцій: *Trumpophilia*, *Trumpophobia*, *Trumpphobia*, *Obamaphobia*, *Obamaphilia*;

– напоїв і страв: *Trumpuccino* (*Trump* + *capuccino*), *Trumpburger* (*Trump* + *hamburger*), *Trumpsoda* (*Trump* + *soda*), *Trump tonic* (*Trump* + *tonic*), *Trumping* (*Trump* + *dumpling*).

Залежно від способу словотвору одне й те саме поняття може мати різні конотації, наприклад: *Trumpism* (*Trump* + *racism*) – реалія на позначення політичної дійсності, зокрема суспільно-політичного руху, заснованого на елементах расизму та ксенофобії; *Trumpism* (*Trump* + suffix *-ism*) – слово чи висловлювання, що містять численні фонетичні, лексичні, граматичні та семантико-стилістичні помилки.

Зважаючи на фактичний ілюстративний матеріал, відонімні неологізми мають яскраво виражений позитивно- та негативно маркований характер. Аналіз матеріалу свідчить про те, що маркованість неологізмів повністю залежить від політичної й економічної ситуації в країні, політичних уподобань мовців, особистості та рівня освіченості політика. Так, переважна більшість відонімних неологізмів з основою «Trump» мають негативно забарвлений характер, а більшість відонімних неологізмів з основою «Obama» є позитивно маркованими.

У процесі відтворення неологізмів їх прагматичний аспект та соціокультурне забарвлення є вирішальними під час вибору правильного способу перекладу. Для того, щоб зберегти своєрідність вихідного тексту та досягти необхідного прагматичного ефекту, слід застосовувати не лише окремі перекладацькі прийоми, а й фонові знання, які є невід'ємною частиною практичної підготовки перекладача.

Найявний ілюстративний матеріал дозволив установити чотири основні способи перекладу вищезазначених відонімних неологізмів: транскодування, практичне транскодування, описовий переклад і прийом прямого включення.

Транскодування – це відтворення вихідного відонімного неологізму шляхом передачі його графічної чи фонетичної форми (транслітерація/транскрибування) за допомогою засобів мови перекладу. Наприклад: *Halloween Trumpkins* – Хелловінський Трампкін: святковий флешмоб «захопив» США;

Obamaland, Trump-stan – Як Обамаленд стане Трампостаном;

Trumpocalypse – Трампокаліпс, Білий дім страху, непередбачуваний, як ураган (світові ЗМІ про перемогу Трампа);

Obatamobile – Президент США їде до Європи з «Обамамобілем».

Практичне транскодування – застосування прийому транскодування, коли вихідний відонімний неологізм адаптується до правил мови-реципієнта (часткова зміна графічної та структурної форми).

Trumpocracy – Трампократія: перші кроки нового президента США;

Trumpnomics – Трампноміка. Що чекати світу та Україні від нового президента США;

Trumpland – про Трампляндію;

Anti-Obama – аналітик погоджується з тим, що вже «задув антивашигтонський вітер, – не завжди антиобамівський, а саме анти вашингтонський»;

Trumpian – Трампівська реформа медицини провалилася в Сенаті.

Описовий – відтворення відонімних неологізмів шляхом пояснення їх значень у тексті перекладу. Цей спосіб перекладу доцільний у тих випадках, коли застосування транскодування неможливе. На думку В.І. Карабана, під час застосування описового перекладу важливо слідкувати за тим, щоб словосполучення в мові перекладу точно й повно передавало всі основні ознаки поняття, позначеного словом оригіналу. Окрім того, дослідник наголошує, що цей спосіб перекладу порівняно з транскодуванням більш прозоро розкриває зміст неологізму [15, с. 297].

Trumpburger – у США на честь Трампа назвали новий гамбургер.

Trumpy hair – у мережі прославився золотий фазан, який схожий на новообраного президента США Дональда Трампа. Зокрема, зачіски політика й птаха дуже схожі між собою.

Trumpsters – незважаючи на численні звинувачення на адресу Дональда Трампа, його затяті прихильники залишаються вірними своєму лідеру.

Obamad, Obamafied – як з'ясувала служба безпеки, відданий прихильник Обами кинув йому свій власний твір. Так він хотів, щоб президент прочитав його книгу.

Obamagratoration – уже в неділю у виступі на одному з перших масових інавгураційних заходів – концерті у Вашингтоні – Барак Обама попередив близько сотні тисяч присутніх, що на Америку чекають непрості часи.

Прийом прямого включення. Спосіб перекладу, який передбачає використання оригінальної англійської лексеми в тексті перекладу.

«Громадське пояснює, що таке *Obamacare* і чому республіканці й новообраний президент США Дональд Трамп рішуче налаштовані проти».

Оскільки відонімні неологізми є національно забарвленими одиницями, під час їх відтворення застосовується поєднання декількох способів перекладу, що найкраще пояснюють лінгвокультурну інформацію представникам іншої мовної спільноти:

1) транскодування й описовий переклад:

Trumpism – за останній тиждень президент США Дональд Трамп мав чимало приводів для знаменитих «трампізмів» – *прямолінійних висловлювань, які нерідко викликають у світового співтовариства подив, сум'яття й тривогу*;

Іллінойський університет запустив курс, у якому американські студенти вивчатимуть «вплив президента Дональда Трампа на демократію й вільну пресу». Він отримав назву «*Трампаганда: війна з фактами, пресою й демократією*»;

2) прийом прямого включення й описовий переклад:

Obamaberry – у 2009 році Бараку Обамі дозволили користуватися Blackberry із сильно спрощеними функціями;

Trumpdroid – у Трампа забрали смартфон на Android із міркувань безпеки.

Висновки. Дослідження підходів науковців і власні наукові здобутки свідчать про активне функціонування відонімних неологізмів у результаті політичних і соціальних змін у суспільстві. Основними способами їх перекладу українською мовою є транскодування, практичне транскодування, описовий переклад, метод прямого включення та поєднання декількох способів одночасно. Вибір способу перекладу залежить від конотативного значення неологізму, мовленнєвої ситуації та її учасників, а також лінгвокультурного контексту. Перспективами подальших досліджень є контрастивне порівняння відонімних неологізмів української й англійської мов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Циганкова З.М. Функції неологізмів в англійських романах жанру «чикліт». *Одеський лінгвістичний вісник*. 2014. Вип. 4. С. 300–304.
2. Кучумова Н.В. Телескопійні неологізми в англійській медичній лексиці. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер.: Філологічна*. 2013. Вип. 36. С. 39–42.
3. Дзюба М.М. Епоніми в українській науковій термінології: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук: спец. 10.02.01 «українська мова». Луцьк, 2011. 22 с.
4. Рибачківська Л.Є. Словотвірні гнізда з вершинами-онімами в українській та англійській мовах: контрастивний аспект: дис. канд. філ. наук: 10.02.017. Київ, 2017. 248 с.
5. Дзюбіна О.І. Структура, семантика та прагматика сленгових неологізмів соціальних мереж Twitter та Facebook (на матеріалі англійської мови): дис. канд. філ. наук: 10.02.04. Львів, 2016. 206 с.
6. Кончакова С.В. Прагматические функции неологизмов в современных СМИ. *Вестник ТГУ*. 2015. № 11. С. 193–197.
7. Миньяр-Белоручева А.П. К проблеме создания политических неологизмов. *Вестник ЮУрГУ*. 2012. № 25. С. 32–37.
8. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. К.: Полтава: Довкілля., 2006. 716 с.
9. Online Etymology Dictionary. Douglas Harper. URL: http://www.etymonline.com/index.php?allowed_in_frame=0&search=neologisme.
10. Білоус Н.П., Новохатська Н.В. Способи творення і функції англійських відонімних неологізмів з основами Обама і Трамп. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Сер.: Філологічні науки*. 2018. Вип. 165. С. 380–384.
11. Білоус Н.П., Новохатська Н.В. Способи творення та особливості функціонування неологізмів 2015–2017 років. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер.: Філологічна*. 2017. Вип. 64. С. 60–63.
12. Омельченко Л.Ф. Телескопійні слова сучасної англійської мови та їх структурно-семантична характеристика. *Збірник Львівського університету. Іноземна філологія*. 2003. № 15. С. 49–54.
13. Шевелева А.Н. Структура и семантика телескопических производных с точки зрения когнитивной лингвистики (на материале современного английского языка): автореф. дис. на соиск. научн. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.04 «германские языки». Санкт-Петербург, 2003. 18 с.
14. Ярцева В.Н., Арутюнова Н.Д. Языкознание: большой энциклопедический словарь. Москва: Большая Российская энциклопедия, 1998. 682 с.
15. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: навчальний посібник для ВНЗ. Вінниця: Нова Книга, 2002. 576 с.